

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiel Ferrer, 6.—Ca-Famo Andreu Añcover, Plaça del Palau, 7.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Enlária, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Parla En Revenjoli. Escoltan i oïren

Estira-peu

N'haurem de donar una mica an aqueixes clepes d'anticlericals que segueixen no fent petjada dreta i poca bonda ferm. Els haurem de tractar a punt de sabateretxos malfents, esguerrats i cap-grincos, que's mestre no té altre remey que mostrarlos sempre *s'estira-peu* i arrambarlos des-i-ara per ferlos badar ets uys i entrar p'es cavat. ¡Hala, idò, grans sebarretxos d'anticlericals! perque sou voltros, vos devetirem una micoyineua ab an raig d'estira-peudes.

I

¿E-hu veys si hem gonyat o perdut?

Es *Puput* segueix, gracies a Deu, no afeantse ab capellans ni frares ni coses de Relligió. No s'assembla d'així com era primer, d'així com era estat sempre fins ara. ¿An-e que's deu tal mudansa? Deu e-hu sap lo que hi ha devall es terrós. Lo que noltros porem assegurar, i negú es capaç de desmentirnos, qu'aqueixa mudansa es venguda ab motiu de ses campanyes que LA AURORA ha fetes contra tal periòdic, contrariant amics nostros estimadissims que creyen que ab tals campanyes li donariem més vida i aumentariem es mal. Noltros, convençuts de lo contrari, deixarem de seguir es conseys de tals amics, i pegarem an es *Puput* un dissapte i un altre dissapte ab sa corda grossa, ab sa prima i ab sa mitjansera i sempre a ferir i ab tota l'ànima, així com acostumam noltros fer ses coses. I es fet es que l'hem retut an aqueix periòdic, tant de temps lo més desenfreit que may se fos publicat a Mallorca; i ha hagut de deixar d'esser així com era estat sempre respecte de ses persones i coses esglesiaístiques. ¿Se deu a LA AURORA tal mudansa? Qualcú tal volta tractarà de negarho; pero lo que no provarà negú de negar, es que hi haja tal mudansa, qu'era precisament lo que's proposá sempre LA AURORA ab tot lo que va dir contra tal periòdic, que, mentres no's torn desbaratar, no anomenarem pus *Animalot pudent*.

II

Barbaridats de «El Ideal»

N'encivella un bon raig es paperot republicà dissapte. Diu ab to solemne an es «poble» que «gravi dins es seu cor» es fet de que's Retgidors «conservadors» de Ciutat no demanaren s'indult des «Xato de Cuqueta» perque «sa vida d'un homo no's interessa». —¡Quina barbaridat! Es «poble» creym que no s'escoltará es paperot republicà, i s'estimarà més fer altres coses que anar a «gravar»

«dins es seu cor» tal fet des «conservadors». Es «poble» espanyol no es estat may gayre afectat d'escoltar-se's republicans, que fa prop de cent anys que li prediquen sa República, i es «poble» fa oreyes de cònsol; i venen unes eleccions i unes altres, i es republicans sempre acaben per durse'n s'aumut p'es cap: «es poble» no vota per ells en definitiva. Per això creym que's «poble» ses derretes que tindrà d'anarse'n a ponyir es cor per grevarhi això des «conservadors». I no hu farà «es poble» sanzillament perque es una solemne mentida que an «es conservadors» «no'ls interessa sa vida d'un homo». Precissament perque els «interessa» «sa vida», no sols d'un homo, sino de tots «ets homos», es Retgidors «conservadors» i s'immensa majoria des mallorquins deixaren de demanar s'indult d'aquell *assassí* des Jutge, Escrivá i Esgotzi de Sueca. ¡Just foren es Retgidors republicans i liberals de Ciutat i ses quatre sociadats republicanes i socialistes, que formen una minoria insignificantissima, micronòpica dins Mallorca, just va esser aqueixa minoria microscòpica que demanà tal indult.

¡Que an «conservadors no'ls interessa sa vida d'un homo»! Es fals! falsissim! Lo que hi ha, que an «es conservadors» i a totes ses persones decentes mos «interessa» més «sa vida» d'ets innocents, de ses víctimes, des ciutadans honrats que's sacrificuen p'es compliment des seus devers, com foren es Jutge, Escrivá i Esgotzi de Sueca; an «es conservadors» i a ses persones decentes mos «interessa» més «sa vida» d'ets «homos» en general, que no sa de *subjectes* com «es Xato de Cuqueta», reu de tres assassinats, segons el Tribunal Suprem de Guerra i Marina. Es republicans, en camvi, no son així: guarden tot es seu «interés», tota sa pietat, compassió i sentiments generosos des seu cor, no p'ets innocents, no pe' ses víctimes des criminals, no p'es pobres assassinats, no p'es ciutadans honrats que's sacrificuen heroycament per cumplir es seus devers dins es càrrec que sa Nació los confiá; sino que tot es seu «interés», tota sa seua pietat i compassió i sentiments generosos des seu cor els-e guarden exclusivament p'es criminals, p'ets assassins d'ets innocents, des ciutadans honrats, d'ets héroes des compliment des seus devers. Sí, p'es republicans només son «homos» que meresquen «interés», es criminals, ets assassins. No, p'es republicans, ets innocents, ses víctimes, es ciutadans honrats, esclaus des compliment des seus devers, no son «homos» que meresquen cap «interés», sino animals ferosos qu'es una gloria i un bé públic llevar des mitx, esveirlos, assassinarlos. Per això aqueys repu-

blicanots qu'ara's commogueren tan fondament devant s'idea de que s'hagués d'aplicar s'*última pena* a un que la s'havia guanyada tres vegades i altres sis que se n'havien guanyada una per hom d'*última pena*, no's commogueren poc ni gens ni demostraren gota de compassió ni de pietat des pobre Jutge, Escrivá i Esgotzi de Sueca, quant aquells criminals els assassinaren a Cullera d'aquella manera tan seuvatge i horrible, com no's commogueren tampoc gens gens ni demostraren gota de pietat ni de compassió ni d'«interés» pe' ses pobres víctimes de sa *setmana trágica*, aquells capellans, monges i frares morts i botxinejats tan barbarament pe' ses feres republicanes de Barcelona, Sabadell, Manresa, Masnou, Palamós i altres bandes. De manera que p'es republicans no eren «homos» aquells capellans, frares, monges, seglars piadosos i soldats que moriren a mans des tigres i panteres de sa República a Barcelona i an aquelles altres poblacions, sa derrera setmana de juliol de 1909! Tan poca compassió i pietat en tengueren d'aquelles víctimes es republicans i socialistes, qu'ara en tengueren tanta des criminals de Cullera, que fins arribaren a s'estrem de anomenar *gloriosa* aquella *setmana trágica*, conjunt abominable de crims, robos, incendis, assassinats i profanacions de cadàvers! ¡Així s'«interessen» es republicans pe' «sa vida» d'ets «homos». Si's tracta de criminals i d'assassins, s'hi «interessen» furiosament; ara si's tracta d'«homos» honrats, innocents, esclaus des seus devers, ¡el dimoni que los se'n duga o que los pegui un llamp! Això es sa pietat, sa compassió, s'«interés» que's republicans se prenen pe' «sa vida» d'ets «homos»! Això si que fa estona o republicanetxos de *El Ideal*, que «es poble» e-hu té «gravat dins es seu cor»! Per això «es poble» está separat de voltros; e-hi ha estat sempre, i hi estarà per molt de temps, si Deu ho vol.

Sí, grans republicanetxos de *El Ideal*, precisament perque «es conservadoro» i ses altres persones decentes mos «interessen» vivament pe' «sa vida», no just d'un homo, sino pe' «sa vida» de tots «ets homos»; per que tots «ets homos» de bé, per que tots es ciutadans honrats puguen «viure» tranquilament, ja que per això existeix sa societat humana, per que aquest fi suprem de sa societat humana se puga cumplir,—volem que's complezca sa ley i que s'apliqui sa ley a tots es qui perturban ab crims i assassinats s'orde públic, i contra tot dret i contra tota justícia priven de «sa vida» es ciutadans honrats, ets innocents, ets homos de bé, que tenen dret absolut a «sa vida». Sí, grans republicanetxos de *El Ideal*,

precisament p'es gran «interés» que «ns inspira «sa vida» d'ets «homos», no just d'aqueix o d'aquell altre, sino de tots «ets homos», per això ses persones decentes volem es compliment i s'aplicació de ses lleys que amparen «sa vida», es dret a «sa vida» que tenen es ciutadans honrats, ab preferencia an es criminals i assassins. ¿Estam, grans republicanetxos esguerrats?

III

Batayonades de «El Ideal»

En diu moltes dissapte sobre s'indult des criminals de Cullera. N'hi posarem unes quantes en solfa.

Batayonada 1.ª Diu que «sa moral i sa justícia» «exigien» tal indult. Sí, el «demanaven» «sa moral i sa justícia» republicanes, es a dir, de l'engán, que consisteixen en donar per bo i just tot lo que convé an es republicans, tot lo que] 'ls-e va pe' ses seues, i per dolent i injust tot lo que] 's ajusta es contes o els atura de fer atentats i crims contra tot lo bo i lo just de bon de veres. ¿Vol dir sa moral i sa justícia «exigien» s'indult? Era «sa moral i sa justícia» des llops, des tigres, de ses panteres, exactament sa des republicans.

Batayonada 2.ª Diu qu'En Canalejas opositantse en rudes a s'indult des *Xato de Cuqueta*, «hechó por la borda su decoro político». —Qui ha «tirat» dins un pou «es seu decoro» gramatical, si es que n'ha tengut may, es aqueix esgriguedoretxo que du sa seua ignorancia fins a s'estrem d'escriure *echar ab h!* ¡Echar ab h! Ortografia republicana pura, infalsificable, ab patent d'invenció. ¡Tot vos sia enhorabona, gran esgriguedoretxo republicanot!

Batayonada 3.ª Diu que's qui no demanarem s'indult des criminals de Cullera, «imitarem» «s'animal ferós» («chacal») «que espera agotzonat es moment propici per tirarse dalt sa seua víctima i esbenarla». —Germá, vos sou errat de pis. Això qui hu va fer criminalment, horriblement, foren aqueys criminals de Cullera contra's pobres Jutge, Escrivá i Esgotzi de Sueca; això qui hu va fer horriblement, foren es vostros correlligionaris es criminals, lladres i assassins de sa *setmana trágica* contra capellans, monjes, frares, seglars piadosos i soldats, ocasionant sa mort de tantissims i profanant barbarament es cadàvers! Sí, gran republicanetxo, sou voltros es mestres en tals arts de matar i de profanar cadàvers: bé hu demostrareu ara a Cullera i su-ara a Barcelona, Sabadell, Manresa, Masnou, Granollers, Palamós, Calonge, St. Feliu de Guixols etc. etc. etc., sa derrera setmana de juliol de 1909.

Batayonada 4.ª. —Diu que «es dret

a sa vida es una conquesta de s'edat moderna, que cada vegada tendeix més i més a fundarse en principis justs i humanitaris.—Idò, grans republicanetsos, si «es dret a sa vida es una conquesta de s'edat moderna», ¿per que féreu i ocasionareu tantes de morts ab sa *setmana trágica* de 1909? ¿per que matáreu es Jutge, Escrivá i Esgotzi de Sueca dia 18 de setembre a Cullera? ¿per que ab sa revolució francesa matáreu tants de milenars de persones sa derreria del sigle XVIII? ¿per que lleváreu sa vida a tants de milenars de persones ab ses revolucions i rebumboris que moguéreu pe'sa República durant es sigle XIX? ¿per que seguiu matant gent, tota sa que poreu, que vos fa nosa, durant es sigle XX? Això de que «es dret a sa vida es una conquesta de s'edat moderna», en lloc de predicarho an ets altres, haurieu de comensar per practicarho voltros meiteixos, grans poques-coses!

Batayonada 5.—Diu es tros de... republicanetxo de *El Ideal* que «espera que» «durant es reynat» del rey D. Afós XIII «no's tornarà alsar» «may» «es patibul ni a formarse's quadro per llevar sa vida a un semblant» nostro.—I ¿qui té la culpa, grans búgueres, de que se sia hagut d'alsar es patibul o formar es quadro per llevar sa vida a cap homo, més que voltros, jo republicans! ab sos vostros rebumboris, alsaments i revolucions? Voltros no fassu assassinats, no escampeu sanc humana ab sos vostros alsaments, i veureu com no s'haurá d'alsar cap «patibul» ni s'haurá de «formar es quadro» dins Espanya! No, no ha d'esser el Rey *indultant* qu'ha d'aturar que «s'alsi's patibul» i que «se formi's quadro». Heu d'esser voltros que hu heu d'aturar, fent bonda, suprimint es crims, ets assassinats, no cometentne may cap cap cap!

IV

Blasfemies de «El Ideal»

En vomita un bon raig contra's sagrament de sa Confessió, instituit per Deu per salvar i santificar'ses ánimes, per lo qual Deu e-hi aboca ses seues gracies a l'uf, tant an es penitents com an es confessos, ab lo qual se logra aqueixa salvació i santificació de tants de milions d'ánimes, fa vint sigles. Idò bé, es paperot republicà, gita qui gita fleumes i gargays contra's Sagrament de Deu i es seus Ministres, suposantlos uns criminals, uns mostros de corrupció i de bestiesa sa més nefanda i horrible, i fins arriba a dir que posar a «un ser humá» s'obligació de confessar, es a dir, fer lo que fa Deu, qu'ha posada tal obligació an es seus Ministres Sagrats, «es una crueldat may sentida».—Pero ¿que les deu haver fet sa Confessió an es republicanetsos des paperot republicà per haverli ells d'escopir d'aqueixa manera tan barbatxa i desenfreida? ¿Es contrari en res ni per res es sagrament de sa Confessió a sa forma de Govern republicana? ¿Que té que veure sa Confessió ab sa República? Absolutament res. Lo que hi ha que's republicanetsos de *El Ideal* son molt més sectaris, impios i ini-

mics de Deu i de ses coses de Deu que no republicans; i per faixò deshonren i malfamen s'idea republicana, posantla an es servici de sa seua impiedat, des seu sectarisme, des seu odi furiós contra l'Esglesia de Deu. En rigor no son republicans, sino impios, blasfems, inimics de Deu, misatges rònecs d'En Barrafet, que després de tot els enforcará bil-lo bil-lo s' hora de la mort, si no's [converteixen] d'hora, i els-e farà pegar de bec dins es foc etern. ¡Deu n'alliber tota persona nada! ¡amèn!

V

An això hu dic homos!

Si, a Campos e-hi ha un tros de republicà, un tal Bartomeu Obrador, que se'n ha pensada una de bona. L' homo es molt republicà, i naturalment frissa de que sa República entri, com no hi ha cap fadrina casadissa que fris tant de casarse. I l'homo pensa qui pensa com ferho per que sa República entri més que depressa, vevent es republicans més barayats ells ab ells que's ca i es gat, ha vist que no entrarán may si no s'uneixen primer. I ¿qu'ha fet ell per «unir» es republicans? Ha presa una resolució heroica: ha agafada «sa ploma», i s'es posat a escriure; i mos fa a sebre demunt es paperot republicà de Ciutat que «no deixarà sa ploma» fins que «haja lograda» tal «unió» o que «la mort la hi prenga», s'entén, «sa ploma», no «s'unió» des republicans, que's una mica mala de prendre, com seria malet de fer que'm prenguessen ara a mi cent mil pessetes, pe sa poderosissima raó de que no les tenc. Idò noltros desd'ara feym avinent an aqueix Bartomeu Obrador de Campos, que será «la mort» que li haurá de «prendre» «sa ploma», perque ni mil anys que visqués i qu'escrigués, no li bastarien per «lograr» «s'unió» des republicans.

Per caridat hem volgut fer avinent això an aqueix republicà de Campos; ara ell qu'escriga tant com vulga. Sabem que farà mala lletra, perque es seu papers son roats i sa tinta estantissa: i, tot quant fassa, será tan debades com fer retxes dins s'aygo. No res, «mestre Juan», vuy dir, mestre Obrador «escriviu»!

VI

Mentides de s'«Obrer Balear».

N'amolla un bon raig es paperot sobre's dítxós «indult» des reus de Cullera. Suposa que «es catòlics» com a tals, com a classe social, demanaren que matassen aquells criminals, i fins suposa que «l'Esglesia romana» volia que's-e matassen; i no resa en res ni per res de que el Bisbe de Madrid i s'Arquebisbe de Valencia i es Rectors, Relligiosos i Monjes de Cullera acudiren an el Rey demanant tal «indult». Qui lliix es paperot socialista, no pot sospitar que cap catolic ni manco cap esglesíastic i molt manco cap Bisbe ni Arquebisbe hagués demanada una tal cosa, sino tot lo contrari; i ab això demostra dit paperot se seua insigne y oyosa mala fe. De manera que s'«Obrer Balear» ab això que diu ment i calumnia «es catòlics» i «l'Esglesia romana».

Diu també es paperot socialista qu'aqueix criminals de Cullera, «es qui més i es qui manco», «valen cent voltes més que tot es clericalisme junt», es a dir, que tots es catolics plegats.—Sens dupte que p'es socialistes valen més aquells criminals que tots es catolics. Així son es socialistes: per ells es qui «valen», no son ets homos de bè i honrats, no son es ciutadans dignes ni es funcionaris esclaus des

seus devers; es qui «valen» p'es socialistes, son ets assassins, es criminals, es bandetjats, es revolucionaris, que roben, calen foc i maten capellans, frares, monjes i demés gent de bé. Per això es socialistes de s'«Obrer Balear» son uns entusiastes d'ets assassins de Cullera, des lladres, incendiariis i assassins de sa «Setmana trágica» de Barcelona; son uns entusiastes des lladres, incendiariis i assassins de la «Comuna» de París que l'any 1871 deshonraren la França i aborronaren el mon ab sos seus crims, atentats i canallades. Això son ets homos que «valen» p'ets esgrigudores de s'«Obrer Balear».

Més avall posen aqueys esgrigudoretjos un enfilay de mentides, infamies i barbaritats contra «sa pena de mort», encaminades a demostrar que tal pena es injusta i que's jutges son es criminals més grossos. Es lo que dèyem: lo dolent p'es socialistes no es que n'hi hagi que robin, que calin foc, que saquetgin, que matin, quant això se fa per posar es socialisme, a favor de sa Revolució, contra's burgesos. Lo dolent, lo únic dolent p'es socialistes es que hi haja negú que tracti de posar retgit an es criminals,

an ets incendiariis, an es lladres, an ets assassins.

Finalment conta ab gran lulea un ascándol que diu que hi ha hagut a un Seminari de Cuenca, i té qu'haver de confessar que'l Bisbe d'allà, tot d'una que hu va sebre, tractà de posarhi remey i d'aplicar an es culpables tot es rigor de la ley esglesíastica. Si es així, ¿quin càrrec se'n pot fer contra l'Esglesia? Si s'Autoritat esglesíastica hagués fets ets uys grossos o hu hagués tapat, porien dir es contraris, una paraula; pero si s'Autoritat esglesíastica e-hi ha posat retgit, no's pot tirar tal escándol a sa cara de l'Esglesia ni manco ferne responsable sa Relligió, com pretén es paperot socialista.—Després de tot, això que diu aqueix paperot qu'ha succeit an es Seminari de Cuenca, no es tan gros com lo que succeix entre socialistes i demés revolucionaris en materia de carnalitats criminals. ¿Tal volta es planters més grossos i polents de socialisme, republicanisme i revolucionisme no foren sempre es bordells i xibius, nius de tots es vicis? De manera que an es socialistes les toca ab un callar.

DE TOTES ERBES

Uey republicanetsos de Sóller i de Lluchmajor i socialistetxos de Ciutat!

Ell [segueixen] aqueys grans betzols boca closa. Cap n'hi ha que s'atrevesca a sortir a's mitx a contestarnos. Fa mesos que's-e defiam a discutir això de l'Inquisició, qu'ells diuen qu'era una cosa tan absurda, i ara no tenen pit per sortir a la palestra. I es que fa bon atacar l'Inquisició devant quatre bobians d'aquells que's mamen es dit i que sap es qui los parla, que no li han de tornar ses pilotes an es joc. Ara demunt un periódic, ja no es lo meteix. Per això aqueys republicanetsos de Sóller i de Lluchmajor i es socialistetxos de Ciutat, apesar d'haver mogut això de l'Inquisició, ara que veuen que noltros hem preses ses messions p'el Sant Ofici, no gosen treure's nas defora, i callen com es morts des cementeri. ¿S'es vist may un paper més trist que's que fan aqueys republicanetsos i socialistetxos? Mentres ells segueixen en ridícul, seguiguem noltros es nostro cap de fil que deixarem dissapte passat.

§. 9.

Més sobre ses víctimes de l'Inquisició durants es sigles XVI, XVII, XVIII i XIX.

Anys enrera comensárem un estudi sobre ses víctimes de l'Inquisició; estudi que féyem, no a la babel'iana, sino fundats demunt tots es monuments històrics que mos queden d'aquells sigles referents a l'Inquisició, això es, a s'exercici de sa seua jurisdicció. Féyem tal estudi ab tota sa llealtà i bona fe del mon, sensa idea d'amagar res, per contrari que fos del Sant Ofici, perque, si noltros llavò com ara defensárem i defensam tal Tribunal, es perque creym sincerament que té defensa. Es dia que mos convencésem de que no'n té, no'l defensariem pus. Aquell estudi no l'acabárem perque mos sortiren altres feynes, i hi haguérem de posar forqueta. Avuy just donarem ses claricies capitals que conseguírem respecte de ses víctimes de cada una de ses Inquisicions.

Inquisició de Sevilla. Era sa més antiga. Ja vérem ses víctimes que, segons es cronista Bernaldez, contemporani, hi hagué desde 1481 fins a 1488, i de ses que hi hagué desde 1492 fins a 1524, segons s'inscripció que'l gran emperador Carles V feu posar an es castell de Triana. Sevilla va esser sa banda d'Espanya aont e-hi hagué més *convertos* apòstates, i aont l'Inquisició feu més llarc, fins an es punt de que's pot dir que hi hagué més vícti-

mes a Sevilla an aquell temps que a tota la resta d'Espanya, segons se desprèn des monuments històrics de llavò. Desde l'any 1525 no trobam qu'aqueixa Inquisició *relaxás* cap reu fins l'any 1536, que *relaxá* 5 *judaisants*, casi tots frares.—Llavò no hi torná haver *relaxats* fins l'any 1559 i 1560, que hi va haver es célebres «Autes de Fe» contra's protestants. A s'Aute de 1559 ja vérem que hi hagué 8 cremats, 13 penjats, i 80 penitenciat. A s'Aute de 1560: 14 cremats i 34 penitenciat. Llavò vengueren una partida d'anys de calma, fins que l'any 1624 se celebrá un «Aute» contra *convertos* (molts d'ells capellans i frares) i llavò *iluminats*: e-hi hagué una partida de *penitenciat*, pero cap *relaxat*.—Més envant, l'any 1627 apareix un altre «Aute de Fe» contra ets *iluminats*, sortinhi tres «penitenciat», entre ells, un capellá i una beata. Segons un anònim d'aquell temps, que cita En Menendez Pelayo (*Heterodoxos*, T. II, p. 552-3), i no li dona gayre crèdit l'Inquisició de Sevilla castigá a diferents penes 695 *iluminats*, sensa resar de que hi hagués cap *relaxat*. L'any 1630 apareix un altre *Aute* ab 38 *iluminats*, això es, 30 «penitenciat» i 8 «relaxats». L'any 1648 torna haverhi un *Aute* ab 28 «penitenciat» per diferents crims contra sa Fe, i un sol «relaxat» que era recaygut quatre vegades. Des cap de dotze anys (1660) sa fa un altre *Aute* ab 87 «penitenciat», i 6 «relaxats». Passen llavò 29 anys i l'any 1689 apareix un *Aute* ab un sol «penitenciat», un capellá *iluminat* i cap «relaxat». Passen 30 anys; ab això, i l'any 1719 se fan dos *Autes* ab devers 14 «penitenciat» i un sol «relaxat». Devers aqueix temps, no hem pogut precisar s'any, se feu un altre *Aute*, aont sortiren 5 «penitenciat» i un sol «relaxat» un frare renegat, casat i pirata. L'any 1722 e-hi hagué un altre *Aute* ab ab 2 «penitenciat» i 3 «relaxats», *judaisants*, qu'eren recayguts tres vegades. En temps del rey D. Ferrán VI sembla que hi va haver un *Aute* contra masons: no hem pogut aclarir quants de *reus* e-hi sortiren ni quines penes els imposaren. Finalment l'any 1781 hi hagué un *Aute* ab un sol reu o reua, una beata *iluminada* i amistansada; la «relaxaren», i sa Justicia Civil li doná «volta de garrot». Això va esser es darrer *reu* que l'Inquisició «relaxá» dins tota Espanya: e-hi confessá's meteix Llorente (*Hist. Crit. de la Inqu.* T. 8, p. 116). Això es en resum lo que vá per l'Inquisició de Sevilla, que va esser sa que va tenir més que fer de tota Espanya; casi tengué tant que fer ella to-

ta sola com totes ses altres plegades, com se desprèn des monuments històrics.

Inquisició de Toledo. Fou, després de sa de Sevilla, sa que tengué més causes que instruir de tota Espanya. Ja vérem ses víctimes que hi hagué de l'any 1485 fins l'any 1500, segons ses llistes qu'aquell tal Sebastia Orozco d'aquell temps i d'allà meteix va formar des «penitenciacions» i «relaxats» a Toledo: llista que desde l'any 1561 continuá un tal Palomares, modern, gens amic del Sant Ofici, i hu posa tot D. Ant. M. Camero, també contrari des Tribunal de la Fe, dins sa seua *Historia de Toledo*. Segons aquestes llistes, l'any 1501 e-hi hagué 3 *Autes* ab 143 «penitenciacions» i 124 «relaxats», tots *judaisants*. Ab aixó quedá esveit es foc *judaisant*, tant ferest a Toledo, i a-les-hores se pot dir que acabá sa feyna aqueixa Inquisició, ja que sa feyna que més envant li donaren *iluminats* i *protestants* no va esser gayre. Desde l'any 1501 fins a 1560 no hi ha memoria de que l'Inquisició de Toledo celebrás cap *Aute de Fe* més qu'un l'any 1528 contra un flotó d'*iluminats* que «penitenciacion» sense «relaxarne» cap. De menera qu'aquells Inquisidors s'estigueren mans fentes casi sempre durant 59 anys, aixó sa primera mitat del sigle XVI, que En Lorente «suposa» que no's donaven raó a cremar gent. An ets altres *Autes* que's feren durant es sigle XVI i sobre tot durant es XVII i XVIII, no hi havia casi cap «relaxat» may. L'any 1561 n'hi hagué 4 de «relaxats» i 24 «penitenciacions»; l'any 1565 e-hi hagué 11 «relaxats» i 34 «penitenciacions»; l'any 1571,—32 «penitenciacions» i 2 «relaxats»; l'any 1571,—42 «penitenciacions» i un «relaxat»; l'any 1583,—30 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1591,—16 «penitenciacions» i 3 «relaxats»; l'any 1594,—24 «penitenciacions» i 2 «relaxats»; l'any 1600, un sol «penitenciacion» i cap «relaxat». Passen 33 anys sense cap *Aute*, fins l'any 1633 que n'hi ha un ab 26 «penitenciacions» (25 monjes i un capellá) i cap «relaxat»; l'any 1647 se troba un *Aute* ab un sol «penitenciacion» i cap «relaxat»; i un altre l'any 1651 ab 12 «penitenciacions» i un sol «relaxat» qu'havia mort son pare. Venen llavo 39 anys sense cap *Aute* fins que l'any 1690 n'apareix un ab un sol «relaxat», qu'era recaygut tres vegades. Venen després altres 32 anys sans *Autes de Fe*, fins qu'en trobam un l'any 1722 contra una gitana *endevidadora*, «penitenciada».—Res pus trobarem de víctimes de l'Inquisició a Toledo dins ses llistes d'aquell Palomares ni dins s'*Historia* del Sr. Camero, tots dos ben contraris del Sant Ofici, qu'es segur que hi posaren tot quant trobarien que li pogués fer mal.

Inquisició de Mallorca. Ja vérem lo que feu l'Inquisició aquí fins l'any 1500. Desde l'any 1501 fins l'any 1515 e-hi ha memoria d'haver celebrats dotze *Autes de Fe*, i entre tots e-hi hagué 47 «relaxats» en persona i 89 ab *estatua*, aixó es, 22 que fogiren i no'ls-e pogueren agafar i 68 que eren morts de feya anys, i resultá qu'eren morts heretges, com e-hi resultaren també aquells fuyts. Llavo vengueren 65 anys sense memoria d'haverhi hagut cap *Aute*, fins que n'hi hagué un l'any 1581 i un altre l'any 1583, segons escriu el P. Lluís de Vilafranca dins el tom III de ses seues *Miscelaneas* (Manuscrit de la Biblioteca de l'Exm. Senyor Marqués de Vivot), anys 1581 i 1583, i diu que hu va treure de *Diversorio de la Santa Inquisició de Mallorca*, T. 16, fol 30-41 i fol 70-73, manuscrit avuy desaparegut desgraciadament. No posa el P. Lluís de Vilafranca quants de reus sortiren an aqueys *Autes* ni quines penes els imposaren. Llavo apareix l'any 1585 un *Aute* ab 12 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1588 un altre *Aute* ab alguns «penitenciacions», sensa que'n donin pus fites es monuments que'n parlen. Venen llavo 25 anys sense cap *Aute*, fins que n'hi ha un l'any 1613 ab 29 «penitenciacions» i cap «relaxat», segons espresa un llibre que hi ha a s'Arxiu de la Seu d'un tal Juan Fe. Vé un altre buyt de 21 anys sen-

se cap *Aute*, i l'any 1634 n'hi ha un ab 7 «penitenciacions» i cap «relaxat». Passen llavo altres 39 anys sense cap *Aute*, fins que n'hi ha un l'any 1673 ab un sol «penitenciacion» i cap «relaxat». Vé llavo l'any 1675, i hi ha un *Aute* ab 27 «penitenciacions» i un sol «relaxat», nadiu de Madrid. Feya 160 anys que l'Inquisició de Mallorca no havia relaxat cap reu i per lo meteix (no havia motivada cap mort). 160 anys sense cap pena capital! ¿Quin tribunal de la terra pot dir lo meteix?—Passen 14 anys sense cap *Aute*, i arribam a l'any 1679, que hi ha cinc *Autes* ab 223 «penitenciacions» i cap «relaxat». L'any 1682 apareix un *Aute* ab 3 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1685, un altre ab 2 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1688 dos *Autes* ab 6 «penitenciacions» i cap «relaxat» entre's dos *Autes*.—Arribá l'any 1690 i hi ha un *Aute* ab 9 «penitenciacions» i cap «relaxat»; pero l'any 1691 e-hi ha quatre *Autes de Fe*. An es de dia 7 de mars surten 25 «penitenciacions» i cap «relaxat»; an es de dia 1 de maig surten 21 «relaxats», que's Bras Civil les dona *volta de garrot*; an es de 6 des meteix més surten 14 «relaxats», que's Bras Civil en penja 11 i en crema 3; i an es de 2 de juliol surten 16 «penitenciacions» i 2 «relaxats», que's Bras Civil les dona *volta de garrot*. Tots aqueys «relaxats» eren «reincidents» que l'any 1679 l'Inquisició perdoná baix de condicio que «no hi tornarien pus».—L'any 1695 apareix un *Aute* ab 2 «penitenciacions» i 11 «relaxats» ab *estatua*; l'any 1697 un altre ab 3 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1699 un altre ab un sol «penitenciacion» i cap «relaxat»; l'any 1700 un altre ab dos «penitenciacions»; l'any 1706 un altre ab 5 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1708, dos *Autes* (un ab un sol «penitenciacion» i cap «relaxat»); s'altre ab 3 «penitenciacions» cap «relaxat»; l'any 1721, un *Aute* ab 3 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1732 un altre ab 2 «penitenciacions» i cap «relaxat»; l'any 1742 un altre ab un sol «penitenciacion» i cap «relaxat»; l'any 1756 un altre ab 4 «penitenciacions»; l'any 1761 un altre ab un sol «penitenciacion» i cap «relaxat»; l'any 1780 un altre *Aute* ab 2 «penitenciacions» i cap «relaxat». Aixó son ses víctimes que hem pogut trobar que fés l'Inquisició de Mallorca. ¿Qui'n sap més de veres, que les diga.—Arribada a Mallorca dia 16 de mars de 1820. sa nova de sa pujada des liberal, proclamació de la Constitució de l'any 12 i estinció del Sant Ofici, el Bisbe i es 2.º General van a ferho a sebre an ets Inquisidors, que tenien sa casa i Tribunal aquí ont ara es sa *Plassa de ses verdures*. S'hi presenten alguns demanant per cremar s'Arxiu; ses Autoritats les ho lleven des cap, i los deixen entrar dins ses presons per treure's tancats que hi haria. E-hi entren, i no n'hi troben cap. Aixó era sa banda des matí; a's capvespre s'hi tira un diluvi de gent, i feren casa-santa de tot lo que trobaren: mobles, llibres i papers tot feu flamada, segons consta de s'enquesta que l'any 1824 s'obrí dia 7 d'agost, sobre lo qual doná fines netes D. Pere d'A. Borrás demunt s'*Almanac de El Isleño* de 1884, planes 175-82.

Contàvem avuy acabar aixó de ses *Victimes de l'Inquisició*; pero resulta impossible per falta d'espai disponible. E-hu deixarem per dissapte qui vé, si Deu ho vol i som vius.

Mentres tant vegem si son capaços de desfermos res de lo que hem dit, es republicanetxos de Sóller i de Lluchmajor i socialistetxos de Ciutat, que d'en-tant-en-tant surten a lladrar com a cans nanelles contra l'Inquisició, i tot d'una se tornen enfonyar. ¿Quin grat de terro-rlers, Senyor!

Més ventays an En Juan Monserrat de Lluchmajor.

Maldament call com un mort, allà ont abans anava tan conversador i s'etxillava tant contra D. Bartomeu Mulet, haurem de seguir donant-n'hi de ventays an aqueix socialista republicanot pe sa partida de barbaridats qu'entaferrá contra sa

moral catòlica demunt es paperot socialista de Ciutat, dia 9 i 23 de desembre. Entre altres personatges que mos va retreure com a prova de que «sa moral catòlica» es sa pitjor de totes», citá «es Comte d'Espanya». Sens dupte se figuraria l'homo baldarmos ab aquest retret. Per ferli comprendre lo errats que son es seus contes, ara en volem parlar una mica d'aqueix bo de «Comte d'Espanya». ¡Hala idó!

13

¿Qui era's Comte d'Espanya?

Lo Exm. Sr. D. Carles Jusep Enric d'Espanya de Couserans de Cominges i de Foix, Cabaly Orbessau i Dupac, fiy tercer de D. Enric Bernat, Marqués d'Espanya, i de D.ª Clara Corlota de Cabaly d'Espilás, nasqué dia 15 d'agost de 1775 an es castell de Ramefort, cap de sa Baronia d'aqueix nom, Castellania de Cassagubère, poble des Senyoriu de la familia, aont el batiaren dia 16 de dit més i any. Son pare era General de França, i el destiná a ses armes. Escalata sa Revolució allá l'any 1789, que mata son pare i casi tota sa seua familia, despunyantla de tots es bens; ell i un germá seu s'allisten a s'exèrcit del Príncep de Condé, contra sa Revolució francesa; i, desfet aquell exèrcit, passa's nostro jove militar a Inglaterra, i se'n vé a Espanya l'any 1792, entrant an es nostro exèrcit de segon Tinent. Pren part a ses dues guerres que aviat fou Espanya ab inglesos i francesos essent ja Ajudant de Camp des Capitá General Vives, despenyant comissions reservades de gran importancia. L'any 1796 ja era primer Tinent d'Infanteria. Romp sa guerra de s'Independencia l'any 1808; essent D. Carles d'Espanya Ajudant de Camp des Comandant General de Tarragona, surt a campanya contra's francesos invasors, i pren part en casi totes ses accions de guerra que hi ha a Catalunya. Passa l'any 1809 a Castella la Vèya d'Ajudant de Camp des General Vives, distingint-se a ses accions que hi hagué llavo devers Ciudad-Redrigo, «Barba del Puerco» i Alcántara, aont ja feu de «Comandant de Tiradors de Castella»; assisteix a sa defensa de «Puerto de Baños», i se fa seu es grau de Coronell dia 19 d'agost de 1809. Pren part a sa batalla de Tamames i an es focs de Fresno, Alba i altres, per lo que el pujan a Brigadier dia 14 de mars de 1810. Segueix entrant en foc a una partida d'abcions, i ataca dia 27 de juliol (1810) i assalta dia 30 es fort d'Alcoleta i el pren ab sa guarnició francesa que hi havia dedins, i dia 25 d'octubre desde Valencia d'Alcántara escriu una carta an es General francès Thiebault, censurant que's subaltern d'aqueix, General Mouton, hagués fets fusellar presoners espanyols contra ses lleys de sa guerra, fentli avinent que, «cumplint ordes que tenia», faria fusellar igual nombre de presoners francesos, «ordes» que tenien per objecte «capturar sa brutalitat d'alguns generals d'En Napoleon, i qu'ell contestaria an es fusellaments d'aqueys contra espanyols ab altres tants de fusellaments contra francesos. Li deya també: «Noltros sostendrem aqueixa guerra, i es nostros fiys... acabarán de venjar sa nostra Patria. Tenc un fiy; i lo únic que li comán, després des temor de Deu, es guerra eterna an ets opressors de la Patria, i que ab ses armes, sense decantarse des camí de s'honor i de sa fidelitat, prenga venjansa d'ets insults que's francesos fan a sa nostra santa Religió i an es nostro amat sobirà Ferrán VII i a tota sa Nació... Som un d'ets espanyols més moderats; pero tot lo que fa olor d'injusticia i de violencia, me repugna sobre tot i fer sa meua ánima en lo més viu...»

Pren part després an es siti de Badajoz, i assalta ab sa seua forza una batería, lo qual li val que'l fassen Comandant General de sa vanguardia des quint exèrcit. Llavo se bat a Évora, es a sa batalla d'Albuera unit ab sos inglesos contra s'exèrcit des Mariscal Soult, i en surt ab una llansada a un costat i sa faixa de Ma-

riscal de Camp (23 juny de 1811); es a Castella a ses batalles de 25 i 26 de setembre següent; dia 28 de novembre derrrota's francesos que saquetjaven ses voreres des riu Alagón i Serra-de-França. A-les-hores la Regencia ja l'havia fet Comandant General de Castella la Vèya; alsa i organisa sa 3.ª Divisió des quint exèrcit; es ab ella an es siti i assalt de Ciudad-Rodrigo an es costat de Lord Wellington. Ab sa meteix Divisió fa sa campanya de 1812, trobantse a sa batalla de Salamanca ab s'exèrcit aliat i ab ell entra a Madrid, i Lord Wellington el fa Comandant General i Quefe Polític de sa Capital d'Espanya, i sa Regencia le hi confirma. Allá ell regularisá s'administració militar i política, lluint'shi una cosa fora mida. Quant s'obrí sa campanya de 1813, ja era Comandant General de sa 2.ª Divisió des quart exèrcit; fone a sa batalla de Pamplona, ciutat que bloquetjá de dia 1 d'agost fins 31 d'octubre; que's francesos s'hagueren de rendir i entregarlehi; a un des focs que hi hagué, li entrá una bala dins una cuixa, i li rompé dos muscles, per lo qual li donaren una medalla d'honor. Menant sa meteix Divisió l'any 1814 entra ab sos inglesos dins França, i es a sa batalla de 27 de febrer davant Bayona; li comanen es mando de sa línia de foc entre's rius Niver i Adour, i dia 14 de mars derrrota completament es francesos, qu'havien feta una sortida contra ell. Aquell va esser es derrrer foc de sa guerra de s'Independencia. —Ordes superiors el fan tornar a Espanya, comanantli dia 15 d'agost (1814) es Govern Militar i Polític de Tarragona; dins es mars de 1815 mena sa 2.ª Divisió de s'exèrcit d'observació des Pirineus Orientals a ses Ordes des famós General Castaños. A-les-hores ja era Cavaller de l'Orde de St. Lluís de França i de sa de St. Hermenegild, Gran-Creu de St. Ferrán i moltes d'altres Creus; el fan també Cavaller de St. Jaume i de St. Juan de Malta, i dia 27 d'agost de 1817 el Rey el fa *Gran de Castella* ab so títol de *Comte d'Espanya*. Dia 26 de desembre 1818 el fan General *segón cabo* (Governador Militar) de tot Catalunya; i, com dia 7 de mars de 1820 pujan es *liberals* o *constitucionals*, de qui era contrari acerrim, el treuen immediatament de tal mando, i se'n vé a Mallorca; pero's liberals no le hi dexen desembarcar, i s'espitxa a Menorca, aont l'insulten i el me tanquen dins es *lazareto* (lloc d'ets empestats). May volgué prendre redós dins França, de contrari que duya's francesos per lo de sa «guerra de s'Independencia», aneque fos ell nadiu d'allá, fins an es punt de que, després de sa *Pau de Paris* el Rey Lluís XVIII el convidá a passar an es servici de França, i hu rebutjá, dient que «sa sanc francesa que havia corregut dins ses seues venes, la hi havien feta ratjar es metey francesos ferintlo a sa partida de batalles que tengué ab ells, defensant ell l'Espanya». Tant la duya des francesos, que li venia molt tort haver de parlar en frances, qu'era sa llengo qu'havia mamada ab sa llet materna.

(Seguirá.)

Na Tricafaldetes.

(segueix)

A la Sra. Mestra sa rabiada li arribá a espassar, i es seu homo a la fi la pogué fer tornar a ca-seua.

Na Tricafaldetes e-hu feya de tot per no enfadarla, per anarli així com es pel li jeya; pero aquella mala ánima de la Sra. Mestra era de ses retayadores de Judes i més xereca que lo que tiren. Així es que dins una temporadeta ja la tornaren tenir tayant claus contra Na Tricafaldetes, fins qu'agafa un dia es seu homo i li enfloca aquesta:

—Mira tu, aixó no va pus. Aquesta fiya teua es una polissona; no la poré veure may ab uys que tenga. Hem acabat: o jo o ella. T'has d'afluixar d'una de ses dues. Menalate'n que no torn! Sa questió es que no torn. Si torna, no't venga de nou, me tir dins un pou, i així no hi haurá perill d'haverla de sofrir pus an aqueixa noninguna de

Na Tricafaldetes. ¡mira! ¡qui fa tres, ase es! Dues vegades m'has enganada ab so menarte'n sa polissona. Si'm tornas enganar, ja hu saps, ¡de cap dins un pou!

Aquell homo devant tal descarriga romangué senza polsos, i s'estimá més no dir res per no afegirhi an es feix. No menjava ni dormia ni sabia per ont caminava, fins qu'un dia dematinet crida Na Tricafaldetes, i li diu:

—Tricafaldetes, aixique't, qu'hem d'anar a cercar un feix de llenya, que ja l'acabam de tot de tot.

S'al'lotona s'aixeca i ja se va veure sa ruixada demunt.

—Qu'he de prendre berenar, mon pare?

—Sí, prenne, diu son pare.

Cerca qui cerca per posar dins es senayonet, com sa madastrata hu tenia tot tancat i sa clau dins sa butxaca, no li deixá prendre més que un tasco de pa i figures seques. Ventura que pogué pegar fort an aquestes.

Parteixen son pare devant devant i ella derrera derrera per tirany i caminoyes de cabres, per un endret que no hi eren anats cap vegada.

Prou que Na Tricafaldetes tenia bon esment de dur sempre sa maneta plena de figures seques, i cada quatre o cinc passes sas! n'amollava una o dues en-terra per que li servissen de senya per porer tornar a ca-seua si son pare li feya sa meteixa endemesa de ses altres vegades, de deixarla dins cap garriga.

Son pare tenia una cuseteta, i sempre la se'n menava aont se vuyá anas.

Sa cuseteta anava derrera Na Tricafaldetes, s'agradava ferm de figures seques, i tantes com s'al'lotona n'amollava, es dimonió de cuseteta sas! les engospava, i per endins dins sa panxa! I Na Tricafaldetes no se'n va temer gens may.

¡Ja s'hiv acampar bé aquell animal ab aquella figada que queya de ses mans de Na Tricafaldetes! No s'era campada tan bé ab ses guixes i ab ses faves de ses altres voltes, porque no n'era afectada.

Camina caminarás, sa cuseteta derrera Na Tricafaldetes, llevant des vent ses figures seques qu'aquesta amollava cada quatre o cinc passes, i Na Tricafaldetes derrera son pare, i aquest de cap envant sempre, fins qu'arriben a una grandiosa gariga, i allá posen forqueta.

—¡Hala si mos besquetjam es feix! diu a Na Tricafaldetes son pare.

I tots dos allá peluca qui peluca buscays i encenays d'assi i d'allá, fent s'aviona tot quant sabien.

Assetsuaixi son pare alsa's cap, i diu:

—¡Ell ja'm tornen cridar! No res, no't mogues d'assi, Tricafaldetes, i jo aniré a veure qui es.

—Mon pare, diu s'al'lotona, vos me tornaren deixar.

—No hayes por! diu ell. No't deixaré!

—Sí, diu ella, també m'ho prometieu ses altres vegades que no'm deixariu. ¡Vaja si'm deixareu!

—¡Vaja! diu son pare, ¡te dic que no't deixaré, i no't deixaré!

I ja li va haver estret de d'allá fent volteres i volteres fins que Na Tricafaldetes el perdé de vista i ell ¡ben atacat cap a ca-seua! trompitxant tot quant poria.

Arriba a ca-seua, cansat i mort, i la Sra. Mestra tota contenta com veu que vé senza sa fiastra. Mata un endiot i el fa ab arròs, i allá menja qui menja. «Ella», feya bona lletra ferm, sa grosseranda; pero «ell», així meteix manjussava manjussava, pero estava mal a pler de tot ab sa mala passada qu'havia feta an aquella fionyona seua, que no la se poria treure des cap.

Ab sa confiança de que encara li tornaria comparèixer com ses altres vegades, agafa una cuixa d'endiot, i se posa a dir:

—¡O Tricafaldetes ma fya!

¡O si jo't tenia!

¡jaqueixa cuixeta d'endiot te daría!

L'homo esperava que tot d'una ricarien ses baules de ses portes i que seria Na Tricafaldetes; pero res, ses baules no's bategaren; fins ell sortí defora a veure si colombraria senya de res.

Res nat del mon colombrá de lo que volia. Se'n entra de bell nou, i agafa

altre picca cuixeta i ja es partit a dir:

—¡O Tricafaldetes ma fya!

¡O si jo't tenia!

¡jaqueixa cuixeta d'endiot te daría!

Encara esperava sentir repicar ses baules de ses portes i que seria sa seua fionyona; pero ses baules ¡ben alerta a bategarse gens! Impacient l'homo torna sortir defora a veure si afinaria senya de res en lloc.

¿que havia d'afinar s'aicatrás? Bé's cansá de cridarla a Na Tricafaldetes; pero ella may li va comparèixer.

¡Bona estava per comparèixer sa mesquina! si's trobava perduda, pero ben perduda dins aquella grandiosa garriga sense sebre camí ni carrera de res!

Veyent que son pare no tornava, va comprendre aviat que li havia feta de bell nou sa meteixa endemesa de deibarla allá per desferse d'ella per impugnes de sa madastra. Ella confiava des tirany de figures seques qu'havia amollades quant venien ab son pare i sa cuseteta. Prova de prendre tal tirany i no'l guipa en lloc. Bé cercá i mirá per tot alló, pero en lloc afiná cap figa seca.

¿Com n'havia d'afinar cap, si es dimonió de sa cuseteta les s'havia empollolades totes bil'lo bil'lo, així com les veva caure en-terra?

Com va veure que no hi havia res que fer per porer tornar a ca-seua, se pensá morirse de pena. Romp ab un plors desfet, i allá plora qui plora i plora qui plora.

A la fi pensa i diu:

—Pero bé! ¿que aclariré así plorant com una bamba? ¡ja he plorat massat! Lo que m'interessa, es veure si trop a part o banda qualque casa que'm vulguen, maldament només sia p'es pa.

I ja va esser partida tresca qui tresca per dins aquella garrigassa, fins que hora baixa de tot afina unes cases blanques. S'hi acostá s'hi acostá, i surt una dona demunt es portal.

—Alabat sia Deu! diu Na Tricafaldetes.

—Per a sempre sia alabat Deu! respòn aquella.

—No'm darieu posada per aquesta santa nit? diu Na Tricafaldetes.

—Posada? diu aquella dona. ¿I que no saps aont te trobes?

—No crec trobar-me a cap casa dolental diu Na Tricafaldetes.

—Idó te trobes a ca un gigant, qu'es es meu homo, diu aquella. ¿que no hu saps encara que fan es gigants ab sa gent?

—¿Que fan? diu Na Tricafaldetes.

—¡Qu'han de fer! diu aquella. Se menjen tothom qu'assoleixen.

—¿Vol dir es vostro homo se menja sa gent? diu Na Tricafaldetes.

—I aviat! diu aquella. De manera que lo millor que pots fer, es espitxarte d'aquí més que depressat!

—Germaneta, diu Na Tricafaldetes, això no pot ser. Mirau que som una pobre al'lotona que m'han deixada dins aqueixa garriga, i no sé camí ni carrera de res. ¡Per amor de Deu donaume cobri per aquesta santa nit! ¡feysho per Deu germaneta!

—Bé diu aquella; si te'n aconortes de que's gigant te menj!

—¿I si m'amagáveu a part o banda? diu Na Tricafaldetes.

Aquella dona se compati d'aquella mesquina, i a la fi diu:

—No res, roman t'amagaré devall es llit, i serà lo que Deu voldrá.

I Na Tricafaldetes tota contenta s'afica devall es llit des gigant, s'hi arruafa ben arrufada, i ¡ben alerta a bategars'hi gens per no fer gens de fressa! no fos cosa que's gegant l'aglapís ab arribar.

Arriba's gigantot des cap d'una estoneta, i ja's posa a dir:

—¡Sent olor de carn humana! ¡ja'n menjarem si Deu e-hu mana! ¡Sent olor de carn humana! ¿Qui es passat per aquí?

—Un cavallot vey, diu sa dona.

—¿I no'l m'has rostít? diu ell.

—¡El t'he frit ab coll! diu ella. ¡Vaja, seu, i el te duré!

Sa dona li du es cavallot frit, i es gigant ja s'hi aborda, i «nyem, nyem!» ¡bons budoixos i bones xuclades! i ¡per endins bons talabants de cavall!

Sobre tot, ab un instant només en quedaren ets ossos d'aquell animalot.

Tot s'ho calá es gigantarro, i més n'hi hagués hagut!

—Amb-e que m'he de torcar es morros? diu es gigant.

—Ab so sarrió! diu sa dona.

I es gigant agafa's sarrionot, i ¡bones fregades per aqueils morros disforjos!

—Amb-e que m'he d'escurar es caxals? diu ell.

—Ab sa barra de sa portat! diu ella.

I es gigant ja m'agafa sa barrotta, i puny qui puny per dins aquella boca-sa.

—¿Qu'está fet es llit? diu es gigant.

—Si-fa, diu sa dona.

I ell ja se'n hi va, i s'hi tira, cansat i mort de sa feyna de tot lo dia i més inflat qu'unex xeremies de redó qu'estava de sa gran panxada de cavall, i al punt uns roncós que'l sentien de mitja hora lluny.

I Na Tricafaldetes ben arrufada devall es llit i ben alerta a bategarse gens per no despertar es gigant, que devers mitja nit acabá's primer só, i se posa a dir:

—¡Sent olor de carn humana! ¡ja'n menjarem si Deu e-hu mana! ¡Sent olor de carn humana! ¿qui hi ha per aquí, dic?

—Sa dona s'arriba a despertar, i diu:

—¿Que tant d'estabeig? ¿aont treu cap anar a despertar ses persones, com dormen?

—¡Sent olor de carn humana! ¡ja'n menjarem si Deu e-hu mana! ¿qui hi ha per aquí? deya's gigant.

—Sa dona comensá a veure-se estreta, i a la fi diu:

—Mira, es venguda una pobre al'lotona aperduada a veure si la voldriem deixar romandre, i li he dit que sí.

—I ¿aont es sa gran polissona? diu es gigant.

—Dins es sostrel diu sa dona.

—Si no fos qu'estic tanj sadoll de cavall, ara meteix me n'hi anava a engolirame. No res, demá, té-li bufar an es fogons; i, en estar acalada que bufará, encivellali destralada an es batcoil, i la me farás ab arròs.

—Bé! diu sa dona, ja hu farem així, sols que calls i que'm deixis dormir.

I es gigantot callá, i al punt torná dormir com un tronc, i uns bons roncós.

I Na Tricafaldetes ben arrufada devall es llit, sense alenar casi, i sensa haver perduda cap paraula des gigant i de sa dona des gigant. I vos assegur que la tenia a sa sola des peus a sa són sa gran mesquina.

(seguirá)

JORDI DES RECÓ

Segueix sa guerra a Melilla

Dia 27 des passat dezembre hi torná haver un gran combat ran des riu Kert. Grossos estols de sarrains envestiren ab gran furia ses nostrs posicions; pero trobaren sabata de son peu. Es nostro exercit disposat ab orde de batalla admirablement les torná ses pilotes an es joc ab gran valentia; i es sarrains després de moltes d'hores de foc, e-hu donaren a ses cames així com pogueren. Moriren des nostros un coronell, tres capitans i tres altres oficials i 61 soldats. —Bon repòs i bon remey pe' ses teues animetes! ¡Que Deu les haja acullides a la seua santa Gloria! —De ferits nostros e-hi hagué es General Ros, 18 quefes i oficials i 210 soldats. Es sarrains en tengueren moltissims més de morts i de ferits, que deixaren estesos, fent caramulls ensá i enlá. Sa nostra cavalleria i sobre tot s'artilleria i fins es bucs de guerra prengueren una part principal ab aquest combat, i hi va haver diferents atacs a la bayoneta. Se calcula que's sarrains tengueren uns 500 morts i uns 1200 ferits. Es dies anteriors en tengueren una bona pila de morts; el dia 22 en tengueren 94; el dia 23, 38; el 24, 340; el dia 25, 216; el dia 26, 124. De manera que se'n nan duyta una bona escapsada. Sembla que son romasos escuats.

S'ha pogut comprovar que ses armes des serrains sortiren de Fez, aont dormen es francesos; com també es cert que se kabiles que mos han atacats, venen de devers aquella ciutat, capital del Marroc i de més enlá. S'opinió pública acusa's francesos d'atuadors i acanyisadors i proveïdors, i fins de directores d'aqueixes kabiles. Sa Prensa espanyo-

la se'n feu eco i sa francesa en protestá negar'ho, i fins sembla que s'embaixador francès a Madrid reclamá devant es nostro Govern. Nostros només direm que si's francesos no son culpants de tot aqueix marruell del Riff, e-hu semblen. ¡Ja hu val ab sa goiafria d'aqueys francesos!

Han provat després aqueilles kabiles un parey de vegades de mostrarnos ses dents, pero'ls ha dit malament. En camvi, ses nostres tropes a poc a poc van avensant avensant. Aquesta setmana passada ocuparen algunes posicions ben importants, gracies a Deu. No res, ¡endevant ses atxes!

Bressol del pobre

Dins una casa de pagès per l'infantó que hi fa l'entrada han adobat el rústic bres d'antiga fusta mig corcada

La pobre mare que's desviu per que'l filllet més bé hi estiga com una aucella al fer son niu busques cercá per la garriga.

Més de quina erba les triá? D'eritja arreu tan espinosa; i alló de molles servirá baix d'una pell forta i llanosa

La pell en doble de moltó matalasset de llana fina, será més blan a l'infantó demunt l'aplec de tanta espina.

Ay! aqueix bres, amable niu, fet per l'amor i l'indigencia, un símbol es ben espressiu de nostra sort en l'existencia.

Rams de dolor qu'ocults estau, a l'ignocent fan goig encara. Oh! fer d'espines un niu blan... vetaqui l'art d'un cor de mare.

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, PIC.

Secció local

El Sr. Bal le ha publicada una fuya ab ses «entrades» i «sortides» de sa Casa de la Vila i de Beneficencia. A cada banda hi ha augment. Bé va.

Demá hi haurá a Binisalem corregudes ab 1000 pessetes de messions entre s'ego d'«En Fava» i es cavall d'«En Teyet».

Es nostro Jutge de 1.ª Instancia es tornat d'Ervissa, aont era ab illeccencia.

Diumenge vengué D. Pascual Ribot i Maura, i sa Joventut Conservadora de la Penya l'obsequiá ab una partida de tocades de sa banda de llauts, bandurries y guiterris i un bon refrese.

En Pere Suasi, seminarista, nadiu d'aquí, ha guanyada ab oposicions una «Beca» an es Col·legi de la Sapiencia de Ciutat. Tot li sia enhorabona.

Es propietari de ses Coves d'els Ams, D. Pere Juan Caldentey, ha de fer dur un altre automovil marca «Fort». Així ja'n tendrá tres. Fa viatges de Manacor a Ciutat i an ets altres punts de Mallorca, a preus modics.

Dijous, divenes i diumenge passats e-hi hagué Tridu a s'esglesia de la Sta. Familia. Predicaren ¡Mn. Bartomeu Domenge i Mn. Antoni Lliteres. Tot resultá molt solemne, i hi acudi gran gernació.

An es «Convent» de St. Vicens Ferrer ha dirigits ets Exercicis d'ets Obrers Catolics el P. Doroteu de Barcelona, ab una concurrencia extraordinaria. Demá es sa Conclusió ab comunió general, ofici i sermó i es vespre vel·lada an es local des Circol.

Demá hi haurá a sa meteixa esglesia festa de St. Antoni Abat.

S'escola que Mn. Antoni Ferrari dirigeix a Fartarix celebrá una hermosa vel·lada. E-hi doná una conferencia ben interessant es nostro Director 1.º amo Andreu Alcover sobre conrar sa terra; es mestres aussiliars En Juan Riera i En Miquel Grimalt e-hi lletgiren rondayes, no hi faltaren gloses, i acabá tot ab un refrese, que deixá bona boca ferm a tothom.